

Губицький Любомир Володимирович

Доктор історичних наук, доцент,

професор кафедри філософії, соціології та політології

Державний торговельно-економічний університет (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-8511-6461>

e-mail: lubg@ukr.net

Мельник Ганна Мирославівна

Кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних відносин

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-3090-7212>

e-mail: hannatmyrmelnyk@gmail.com

НЕЙТРАЛЬНИЙ СТАТУС ДЕРЖАВИ: СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Резюме

Стаття присвячена аналізу та узагальненню значення та ролі політики нейтралітету держав та їх суспільств до пошуку функціональних засобів для забезпечення легальності та дієвості міждержавних відносин на тлі зростаючих геополітичних загроз. Продемонстровано, що в умовах зростання недовіри поміж міжнародними союзниками та партнерами, виконавча та законодавча влада нейтральних країн виступають основними ініціаторами активізації зовнішньої політики, забезпечуючи необхідний інформаційний та управлінський супровід для оцінки викликів та ефективної й зваженої державної відповіді. З'ясовано, що в умовах турбулентного становища міжнародних відносин рівень поваги до нейтрального статусу особливо впливає на здатність урядів приймати верифіковані та розважливі рішення. Проаналізовано вплив великих держав на формування як глобальної, так і регіональної влади, що дозволяє забезпечувати стійкість соціальної системи навіть за умов безпекових викликів. Визначено, що влада нейтральних держав, зважаючи на попередній досвід довгострокових угод,

прагнучи не лише забезпечити ефективної діяльності власних державних інституцій, сприяє підвищенню ефективності міжнародних організацій.

Показано, що деструкція оборонних та договірних геоплатформ, що десятиліттями були центральними джерелами стабільності та поваги до міжнародного права, перестала забезпечувати державам територіальні та безпекові гарантії. Досліджено, що правові механізми регулювання сфери застосування військ, територій, технологій, фінансових ресурсів спричинили повну або часткову відмову від нейтрального статусу. Аргументовано, що оперативна та релевантна комунікація між нейтральними державами та країнами, що зобов'язалися поважати цей статус уможливило подолання ризиків наростання криз та підвищує рівень міжнародної поваги та згуртованості. Особливу увагу приділено трансформації інформаційного та концептуального супроводу процесу трансформації світопорядку після повномасштабної агресії Російської Федерації проти України з метою моделювання життєстійкого простору свободи та справедливості.

Ключові слова: нейтралітет; геополітика; загрози; альянси; безпека; національні інтереси; міжнародні відносини

Вступ

Неспроможність реформувати міжнародний порядок, запропонувати механізми збереження старого ліберального світу вільної торгівлі зумовлює активні пошуки принципів співробітництва поміж державами, альянсами, континентами, регіонами. Переглядаються вимоги не лише щодо малих і середніх держав, постають нові очікування й стосовно держави-гегемона. Піддається сумніву статус нейтральної держави, що за стало-го світопорядку завжди визнавався на світовому рівні (згідно із Гаазькою конвенцією про права та обов'язки нейтральних держав та осіб у разі сухопутної війни 18 жовтня 1907 р.), у тому числі в Організації Об'єднаних Націй.

Важливі праці щодо проблем нейтралітету (постійного, евентуального) представлені в українській та іноземній історіографії. Своє дослідження М. Аббенхуїс побудувала на аналізі найважливіших віх появи ідеї, укладання та підписання Гаазької конвенції 1907 р. [1]. Потенціал постійного нейтралітету в сфері безпеки, права, забезпечення миру досліджено в праці Г. Регінбогіна та П. Лотаза [2]. Концептуальне значення місця нейтралітету в міжнародному праві в умовах мінливого ХХІ століття встановив М. Ромчук [3]. Питанням постійного нейтралітету Швейцарії присвячена стаття С. Рудича, в якій висвітлено прагнення альпійської держави захистити себе в умовах екзистенційних загроз [4]. Прикладам евентуального нейтралітету присвятили свої праці окремі дослідники, зокрема, К. Вакарчук досліджував стратегії Бразилії щодо російсько-української війни [5]. Змінам в міжнародній системі безпеки, що відобразилося

на відмові від нейтралітету Фінляндії та Швеції зосередили свою увагу М. Гладиш та Д. Чебан [6].

Вказані праці спонукають до врахування сучасних тенденцій, притаманних відносинам добросусідства (за наявності спільних кордонів), співпраці, конфронтації між державами. Характер взаємин визначається змінами в підходах до ідеології, соціальної та економічної політики, безпекової доктрини, історичних травм.

Мета дослідження — встановити фактори, що визначають ключові рішення урядів нейтральних держав і запропонувати підходи для виходу з ситуації міжнародної кризової нестабільності та невизначеності. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: проаналізувати найважливіші причини, що підважують статус нейтральних держав; виокремити перспективні складові сучасних підходів для ефективної міжнародної безпекової системи.

Методи дослідження

Основою методологічного забезпечення дослідницької бази став комплексний підхід у поєднанні кількох методів (аналізу, синтезу, порівняльного, системного) для комплексного аналізу впливу сучасних міжнародних відносин на управлінські та безпекові рішення очільників, урядів, парламентів нейтральних держав та їх суспільних інституцій, громадського суспільства.

Результати дослідження

Беземоційний прагматизм зовнішньої політики великих держав враховує, насамперед, національні інтереси, а не вірність стабільним союзам. Деконструкція трансатлантичної співпраці США та ЄС прослідковується через перехід на мову звинувачення, зокрема, на Мюнхенській безпековій конференції (доповідь віце-президента США Джей Ді Венса, лютий 2025 р.). Американська сторона схильна до відмови від забезпечення своїм європейським союзникам захисту в безпековій сфері та перекладанні відповідальності за неї на європейців. У світлі переорієнтації США на Азійсько-Тихоокеанський та Близькосхідний регіони, важливим буде досягнення швидкої та скоординованої позиції ЄС в питаннях безпекових ініціатив. Усвідомлення необхідності реагування на зміни в світі призводить до артикуляції щодо проєкції європейської міцності, зокрема на думку Голови Єврокомісії Урсули фон дер Ляйєн, яка озвучила сумнів, що «правила захистять нас від складних загроз» [7]. До того ж нею оприлюднено сумнів щодо дієвості європейської доктрини, інституцій, системи прийняття рішень, які відповідають світу стабільності та багатосторонності, який відійшов у минуле.

Правила і принципи, що постали як результат угод, які укладалися після Другої світової війни державами-переможницями залишалися дієвими в умовах протистояння США та СРСР, а також після розпаду Радянського Союзу. Ймовірно залишалися б чинними за умов домінування США у світі, однак зусилля Китаю по руйнуванню Західного блоку з одночасним використанням засобів вільної торгівлі, стабільних ланцюгів постачання. КНР засвідчує кроки з реалізації власної гранд-стратегії, покликаної стимулювати появу світу з багатьма полюсами, одним з яких став Пекін.

Системі міжнародних відносин як і будь-якій соціальній системі властиві процеси, пов'язані із розвитком або занепадом (деградацією). Дестабілізація сучасної міжнародної системи охопила відносини між суб'єктами (великими державами, міжнародними організаціями), так і супутні взаємини поміж іншими державами, у тому числі нейтральними.

Визнання нейтрального статусу держави можливе за умов згоди на це з боку держав-сусідів та держав, що домінують в світі й регіоні в рамках певної системи міжнародних відносин. В інших випадках такий статус лише спонукає до розгляду нейтральної держави як майбутньої жертви через її невідповідність до збройного протистояння. Позиція нейтральної держави заснована на зобов'язаннях не надавати воюючим сторонам власні збройні сили та власну територію. Держава може дотримуватися або постійного (Швейцарія, Австрія, Ірландія, Мальта, Ліхтенштейн), або евентуального нейтралітету (в разі війни), але у разі військового нападу має право чинити опір власними збройними силами. Повага міжнародного співтовариства до постійного нейтралітету Швейцарії базується на готовності захищати власний суверенітет та територіальну цілісність, а не на пацифізмі.

У минулому знаходимо непоодинокі приклади нехтування нейтральним статусом держави — Німеччина здійснила агресії щодо Люксембургу (1940 р.), Бельгії (1940 р.), Нідерландів (1940 р.), Данії (1940 р.), Норвегії (1940 р.), СРСР окупував Литву (1940 р.), Латвію (1940 р.), Естонію (1940 р.), СРСР та Велика Британія окупували Іран (1941 р.).

Непоодинокі порушення нейтрального статусу держав країнами-агресорами спричиняли до того, що керівництво колишніх нейтральних держав відмовлялось від нейтралітету, як от Бельгія, Нідерланди, Люксембург, що виступили одними із співорганізаторів Північно-Атлантичного альянсу (1949 р.).

Російська Федерація оголосивши себе спадкоємцем Радянського Союзу, монополізувала формування підходів щодо структуризації пострадянського простору. На пострадянському просторі Молдова проголосила постійний нейтралітет (згідно з Конституцією 1994 р.). Такий статус Молдови у першу чергу не визнала Москва, оскільки саме російська 14-а армія почала військовий конфлікт в Придністров'ї 1992 р. Після завершення

придністровського конфлікту ті ж війська залишилися в цьому регіоні, тобто за фактом розміщення іноземної військової бази Молдові відмовлено у визнанні результативного нейтралітету. Туркменістан проголосив нейтралітет 1995 р.

Декларуючи статус без'ядерної, позаблокової держави Україна сподівалася на дотримання гарантій безпеки, у першу чергу з боку Москви. Дійсно, на виконання взятих на себе зобов'язань згідно із Будапештським меморандумом 5 грудня 1994 р., Україна до червня 1996 р. позбулася ядерної зброї і статусу ядерної держави. І вже в 1997 р. Україна втратила шанс стати позаблоковою державою, оскільки дала згоду на розміщення на своїй території іноземної військової бази в Севастополі — місці розташування російського Чорноморського флоту (згідно із угодою 28 травня 1997 р.). У 2010 р. відповідно до Закону про основи внутрішньої та зовнішньої політики України, держава закріпила позаблоковий статус. Однак, як і у випадку із нейтральною Молдовою, позаблокова Україна зазнала агресії з боку гаранта суверенітету та територіальної цілісності України — рф — у 2014 р., коли було здійснено насильницьку анексію Криму. У відповідь на агресію рф в Криму та на Донбасі, Верховна Рада України 23 грудня 2014 р. прийняла рішення про скасування позаблокового статусу. 7 лютого 2019 р. український парламент вніс зміни до Конституції України щодо закріплення євроатлантичного вектору зовнішньої політики держави, а саме набуття членства в НАТО. О. Керівництво рф назвало прагнення України до *вступу* в Північно-Атлантичний альянс найважливішою причиною розв'язання широкомасштабної війни проти Києва.

Попри підтримку з боку десятків країн світу у боротьбі проти московської агресії, українська дипломатія зустрілася із явищем нейтралітету стосовно конфлікту, який насправді носить екзистенційний вимір. Нейтральну позицію щодо російсько-української війни зайняли Китай, Індія, ПАР, країни Перської затоки, країни АСЕАН, Таджикистан, Бразилія [5]. Ці держави не надають рф воєнної допомоги, але сприяють оминати міжнародні санкції щодо товарів, необхідних для виготовлення озброєння, продовжують тісне торговельно-економічне співробітництво із державою-агресором. Китайський псевдонейтралітет у війні рф проти України покликаний посилити роль Пекіна у глобальній політиці та торгівлі, уникаючи прямого конфлікту із Заходом [8]. Нейтральна Швейцарська Конфедерація у питанні російсько-української війни зайняла становище невтручання, забороняючи реекспорт швейцарської зброї, хоча долучилася до санкційної політики ЄС щодо рф. Глобальна нестабільність штовхає Швейцарію до необхідності трансформації довготривалого нейтралітету в напрямку співпраці з дружніми державами та наднаціональними структурами [9]. Уряд Берна відмовив «німецькій армії надіслати ЗСУ 12 тис. снарядів

швейцарського виробництва для зеніток Гепард [10]. Така швейцарська позиція не зупинила торгівлю компонентами подвійного призначення через треті країни [11]. Офіційний Берн пропонував власну територію для проведення мирних переговорів між делегаціями ворогуючих сторін (для Глобального саміту миру).

Інша держава з нейтральним статусом (з 1922 р.) — Ірландія — зіштовхується із схожими викликами. Офіційний Дублін, який з липня 2026 р. головуватиме в Раді ЄС, координуватиме питання фінансової підтримки України, а також посилення санкційної політики щодо рф [12]. Ірландський уряд підтримує зусилля щодо притягнення до відповідальності державу-агресора, забезпечення відшкодування за завданні злочини та руйнування, повернення викрадених українських дітей [13].

Сучасні тенденції міжнародних відносин пов'язані із відвертим порушенням угод та настанов, недотриманням та порушеннями державного суверенітету та територіальної цілісності. Злам чинного світоустрою, викликаний тиском держав, основною спонукою яких залишається реваншизм. За таких обставин нейтральні держави задля убезпечення від зростаючих ризиків зовнішнього вторгнення з боку агресивних держав приймають рішення щодо відмови від нейтрального статусу та про *вступ* до військових альянсів.

Нехтування Кремлем щодо нейтрального статусу Молдови, щодо позаблокового статусу України, розширення ескалаційних заходів аж до широкомасштабної війни стали достатніми підставами для відмови від нейтрального статусу державами Північної Європи: Фінляндією та Швецією [6, с. 52]. Після схвалення парламентами, уряди Гельсінкі та Стокгольма (травень 2022 р.) вирішили звернутися із заявами про *вступ* до НАТО, після схвалення та виконання вимог країн-членів, стали членами альянсу: Фінляндія (4 квітня 2023 р.) та Швеція (7 березня 2024 р.). Відповідно Кремль отримав збільшення кордону з НАТО на більш, ніж тисячу кілометрів (москвинсько-фінляндський кордон становить 1270 км).

Ослаблення міжнародної системи договорів стає додатковим викликом поруч з екзистенційною загрозою з боку Кремля. Сухопутні війська Фінляндії та військово-морський флот Швеції стають додатковими гарантіями безпеки у басейні Балтійського моря. Двосторонні угоди зі США спонукають до швидкого розгортання військових баз на їх території. Стратегічне розміщення острова Готланд (Швеція) уможливорює «контроль акваторії Балтики та її повітряного простору, здійснення патрулювання, радіотехнічної розвідки, логістики» [14, с. 137]. Вагомим внеском у спільну безпекову архітектуру регіону та світу стануть оборонно-промислові комплекси Гельсінкі та Стокгольма. Ще більшої ваги отримує проєкція

сили в Арктичному регіоні, який набуває виключного значення у зв'язку із можливістю видобутку стратегічних сировинних ресурсів [15, с. 45].

Становище нейтральних держав підважено переходом до системи кроків, покликаних реалізовувати політику великих держав на відміну від політики відповідальності перед союзами. Найпотужніший політико-безпековий блок не вперше мусить відповідати на зростаючі зовнішні та внутрішні виклики. Однак сучасна геополітична ситуація характеризується тією особливістю, що головна стабілізуюча складова альянсу — США — демонструє неготовність та небажання зберігати за собою саме такий статус. Американський президент Д. Трамп наполягає, що турбота про безпеку на європейському субконтиненті належить самим європейським державам. До того ж усі витрати щодо залагодження війн в Європі повинні відшкодовувати уряди європейських столиць, у тому числі зобов'язані закуповувати озброєння, виготовлене американськими збройовими концернами. Образи та звинувачення з американської сторони в бік союзників, посилювані погрозами США залишити НАТО, можуть спонукати до руйнування довіри щодо провідної держави альянсу та кроків стосовно створення інших союзів (як це запропонував Президент Франції Е. Макрон). Поява нових союзів викличе потребу перегляду відносин із нейтральними державами на сучасному етапі.

Наміри у силовий спосіб вирішити проблему співіснування цивілізацій, поділ між якими відбувається саме на релігійній основі, матиме колосальні катастрофічні наслідки для усіх учасників конфлікту (християн, мусульман, євреїв). В умовах релігійно-культурного конфлікту на крайніх стадіях ескалації, коли не лише озвучуються заклики до позбавлення суверенітету окремої держави, підкріплюються пропагандистськими, розвідувальними, гібридними та військовими заходами. За таких обставин ненадання дипломатичної, моральної, військової допомоги сприймається як ознака зради. Тобто, залишатися нейтральною державі буде усе важче. Приклади із заборонаю надати повітряний простір для перельотів американської авіації, залученої до військової операції США проти Ірану (починаючи з 28 лютого 2026 р.), спонукатимуть до пояснення дипломатичної позиції нейтральних Швейцарії та Австрії. Нейтральна позиція європейських держав НАТО щодо війни США та Ізраїлю проти Ірану, що проявилася в позиції ФРН, Франції, Великої Британії та інших, відмова в наданні військових баз для логістичного використання американськими військовими, засвідчила відсутність високої довіри до союзників щодо мети, плану та наслідків операції. Війна проти Ірану засвідчила прорахунки у стратегічних планах союзників США на Близькому Сході, що не очікували перенесення військових дій на території держав, що межують з іранською територією. За фактом іранських військово-повітряних атак з нейтральних перетворилися на жертв

агресії. Президент США. Д. Трамп вчергове наполіг на матеріальній відповідальності своїх союзників у цьому конфлікті, закликаючи держави Перської затоки сплатити або за завершення війни, або за продовження війни.

Застосування механізмів посилення ескалації для подальшої деескалації на умовах ініціатора конфлікту свідчить про спробу США повернення собі привілею чи то держави-гегемона, чи то великої держави права починати і завершувати війни на своїх умовах. Однак наявність китайського фактору спонукає до ще гострішої вимогливості щодо союзників і недовіри до нейтральних держав.

Ймовірність глобального нейтралітету низька через високу загрозу американсько-китайського протистояння, в якому США розраховують на використання ресурсів (людських, матеріальних, логістичних, сировинних) союзників. Союзники Вашингтону, які бачать в американській армії та дипломатії лише захисника і покровителя, змушені будуть постати перед вибором стати або ареною, або базою з обмеженим суверенітетом та неможливістю посісти нейтральне становище. Недопущення воєнної катастрофи Москви у війні проти України дає американським стратегам углядну надію на використання москвинського потенціалу проти Китаю. Такий сценарій можливий лише за умови збереження центральної влади Кремля, який з ймовірного конфлікту з Пекіном має вийти повністю виснаженим та ослабленим. Приховане нехтування інтересами європейських союзників та позірне посередницьке блазнювання (і нашим, і вашим) США стосовно Москви створює ілюзію надання корисної послуги, яка потребуватиме сатисфакції, а не займання позиції нейтралітету. За такого сценарію залишиться спровокувати китайсько-москвинський конфлікт, підстав для якого є достатньо, зокрема договори в Айгуні (1858 р.) та Пекіні (1860 р.). Не виключено, що ми можемо стати свідками ситуації, яка мала місце у зовнішній політиці США у 1930-1940-х рр., що продемонструвала ілюзорність дієвості ізоляціонізму та нейтралітету. Показовим залишається випадок з позицією офіційного Вашингтона, який вчергове демонструє балансування між становищем глобального поліцейського, пов'язаного із взятими на себе союзницькими зобов'язаннями та тенденцією до ізоляціонізму. Напередодні та на початку Другої світової війни ізоляціоністська позиція та нейтральний статус США не вберіг цю країну від участі у глобальному конфлікті 1939-1945 рр. До самої воєнно-морської катастрофи у Перл-Харборі в грудні 1941 року, американська влада чітко дотримувалася нейтралітету, який базувався на законах від 31 серпня 1935 р., 20 лютого 1936 р., 8 січня 1937 р., 1 травня 1937 р., 4 листопада 1939 р. [16], згідно із якими заборонялося продавати зброю воюючим країнам, надавати їм кредити, американських громадян позбавили права подорожувати на

кораблях держав, залучених до конфлікту. Білий дім обрав позицію, яка усувала потребу у визначенні агресора та жертви, уможливлювала нарощення сили агресорами.

У роки Другої світової війни остаточною причиною відмови від нейтралітету для США став Перл-Харбор. Умови сучасних міжнародних відносин та конфліктів лише співвідносяться із потребою поставити під сумнів контроль за міжнародною логістикою, однак отримують нові виміри (управлінські, взаємодії людини із навколишнім середовищем, розширення можливостей людства, використання потужності штучного інтелекту). Тому усвідомленням «нового» Перл-Харбору міг стати корпоративний маніфест Palantir від 20 квітня 2026 р. [17], в якому заявлено, що жорстка сила в цьому столітті будуватиметься на програмному забезпеченні. Перемога у сучасній війні визначатиметься не так співвідношенням відповідної кількості надпотужних і потужних платформ (авіаносці, танки, БТР, літаки і т.д.), а наявністю легких, мобільних, дешевих засобів ураження масового застосування, в основі функціонування яких лежатиме Ш. І. Світ інтересів великих держав, що бачать необхідність розширення сфер впливу, змінює структуру глобальної безпеки. Прем'єр-міністр Канади Марк Карні у своїй доповіді на Всесвітньому економічному форумі 20 січня 2026 р. визнав, що політика великих держав з власними сферами впливу спричинила до недовіри міжнародного права. Запевнив, що Канада, як одна із середніх держав, усвідомлює потребу переходу до реалізму, заснованого на цінностях: «Ми активно сприймаємо світ таким, яким він є, а не чекаємо на світ, яким ми хочемо його бачити» [18]. Президент Туреччини Реджеп Ердоган на Анатолійському дипломатичному форумі 16-18 квітня 2026 р. наголосив не лише на зміні балансу сил у світі, а й про кризу напряду розвитку і цінностей [19].

Альтернативою ігор великих держав може стати світ, у якому структуротворчою основою стануть середні держави. В основу цього майбутнього світу необхідно закласти наступні ідеї (за Енн-Марі Слотер) [20]: справедливий розподіл влади і спільного суверенітету; надання переваги рішенням з позитивною сумою і просування економіки, орієнтованої на благополуччя людей і планети; відведення стратегічному співчуттю місця вищого за стратегічний нарцисизм. Для реалізації альтернативи, запропонованої Енн-Марі Слотер необхідно не лише визначитися із наявністю у світі більш, ніж 50 середніх країн, але координувати дієві кроки урядів цих держав до об'єднання та перебрання на себе місії, покликаної забезпечити справедливість, благополуччя, співчуття. Нейтралітет окремих країн за вказаних умов не лише доречний, а й єдино можливий.

Висновки

Глобальна турбулентність початку XXI століття засвідчила глибинні процеси, пов'язані із зміною технологічного укладу, соціальних зрушень інформаційної цивілізації, видозміни моральних вимог, пов'язаних із секуляризацією та зростанням впливовості радикальних релігійних рухів. Саме вказані процеси зумовили наростання недовіри поміж державами, що зіткнулися із зростаючим застосуванням сили у міжнародному полі. Зовнішня політика малих держав проявляла приклади мімікрії, викликані воєнними поразками. Середні держави під тиском зовнішніх територіальних аспірацій доходять висновку про створення нових альянсів, які уможливають доступ до обмежених ресурсів та переформатують тимчасовий баланс сил. За таких складних умов, нейтральні держави все частіше в умовах складного вибору схиляються до відмови від статусу нейтралітету.

Володіння владою світового гегемона (базується на гранд-стратегії, національному інтересі та довготривалих чи короткотривалих союзах, які забезпечують контроль за міжнародними торговельними шляхами та доступ до ринків збуту й сировини) уможливорює створення глобального ладу, в якому визнають суверенітет нейтральних держав.

Список посилань

1. Abbenhuis M. Regulating neutrality from The Hague to The Hague, 1899–1907. An age of Neutrals. Great Power Politics, 1815–1914. Cambridge University Press, 2014. P. 178–218. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139794695.008>
2. Reginbogin H., Lotaz P. Permanent neutrality: A model for peace, security, and justice. Lanham: Rowman & Littlefield, 2020. 250 p.
3. Romchuk M. Neutrality in international law: Formation and development of the concept. Philosophy, Economics and Law Review. 2024.4(2), P.73–83. <https://doi.org/10.63341/2786-491X-2024-2-73>
4. Рудич Ф. Постійний нейтралітет Швейцарії: історичний екскурс та виклики сьогодення. URL: <https://cutt.ly/htXv2TQI>
5. Вакарчук К. Стратегія та позиція Бразилії щодо російсько-української війни. Регіональні студії. 2025. №25. С. 170–176.
6. Гладиш М., Чебан Д. Регіональна безпека держав Північної Європи: науковий дискурс. Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки. Українська формула миру для нового світового порядку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (Львів, 16–17 травня 2024р.) / Упорядники: Мальський М. З., Лещенко Л. В., Кучик О. С., Вовк Р. В., Стручок Н. М. Львів: Факультет міжнародних відносин ЛНУ імені Івана Франка, 2024. С. 52–60.

-
7. ЄС більше не може покладатися на «засновану на правилах» систему захисту від загроз, заявила фон дер Ляєн. The epoch times. 10 Березня 2026. URL: <https://cutt.ly/AtXv9igJ>
 8. Кобзар Ю. Україна взяла курс на стратегічний розрив з Китаєм, — Forbes. Уніан. 25 березня 2026. URL: <https://cutt.ly/etXv9caK>
 9. Шмаленко Ю., Анісімович-Шевчук О., Матвієнків С. Вплив російсько-української війни на переосмислення моделі нейтралітету Швейцарії. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. 2024. Випуск 18. С. 361-369.
 10. Mackenzie Ch. The cost of neutrality: Swiss defense industry 'just losing our market' amid Ukraine conflict. Breaking Defense. 08 March 2023. URL: <https://cutt.ly/itXv9Xxt>
 11. Боровик Л. Китайські двигуни та швейцарські чіпи: ГУР «розібрало» російський безпілотною «Князь Олег». Апостроф. 13 квітня 2026. URL: <https://cutt.ly/utXv3sD6>
 12. Сибіга і держміністр з європейських справ Ірландії Бірн обговорили посилення санкційного тиску на рф. Київ. УНН. 18 квітня 2026. URL: <https://cutt.ly/PtXv3Ubw>
 13. Шварц Д., Чайковська В. Україна уклала «угоду про підтримку» з нейтральною Ірландією. DW. 04 вересня 2024. URL: <https://cutt.ly/qtXv39YT>
 14. Палій Г. Зміни безпекової конфігурації і оборонної політики в країнах Балтійського регіону та підтримка ними України. Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки. Українська формула миру для нового світового порядку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (Львів, 16-17 травня 2024р.) / Упорядники: Мальський М. З., Лещенко Л. В., Кучик О. С., Вовк Р. В., Стручок Н. М. Львів: Факультет міжнародних відносин ЛНУ імені Івана Франка, 2024. С. 135-142.
 15. Атаманенко А., Цветков О. Зміни та виклики в системі міжнародної взаємодії в Арктиці через російсько-українську війну. Acta de Historia & Politica: Saeculum. 2023. XXI (06). С. 40-52. DOI: 10.26693/ahpsxxi2023.06.040
 16. «Neutrality Act» of May 1, 1937. URL: <https://cutt.ly/itXv8QYP>
 17. Про технології, війну і владу для «перебудови» Заходу. Palantir опублікував «маніфест», який стрясє Кремнієву долину. Ipress. 20 квітня 2026. URL: <https://cutt.ly/UtXv4qfC>

18. «Кінець гарної казки». Прем'єр Канади виголосив у Давосі історичну промову про новий світоустрій. Texty. 21 січня 2026. URL: <https://cutt.ly/jtXv4Dpg>
19. Ердоган: Світ переживає не лише зміну балансу сил, а й глибоку кризу напрямку розвитку. Укрінформ. 17 квітня 2026. URL: <https://cutt.ly/KtXv46oT>
20. Слотер Е.-М. Як середнім державам створити новий світопорядок. NV. 3 квітня 2026. URL: <https://cutt.ly/CtXv7mGv>

References

1. Abbenhuis, M. (2014). Regulating neutrality from The Hague to The Hague, 1899–1907. An age of Neutrals. Great Power Politics, 1815–1914. Cambridge University Press, 178–218. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139794695.008>
2. Reginbogin, H. & Lotaz, P. (2020). Permanent neutrality: A model for peace, security, and justice. Lanham: Rowman & Littlefield. 250 p.
3. Romchuk, M. (2024). Neutrality in international law: Formation and development of the concept. Philosophy, Economics and Law Review. 4 (2), 73–83. <https://doi.org/10.63341/2786-491X-2024-2-73>
4. Rudych, F. Permanent neutrality of Switzerland: historical excursion and current challenges. URL: <https://cutt.ly/htXv2TQI>
5. Vakarchuk, K. (2025). Strategy and position of Brazil regarding the Russian-Ukrainian war. Regional Studies, No. 25, 170–176.
6. Gladyshev, M. & Cheban, D. (2024). Regional security of the states of Northern Europe: scientific discourse. Ukraine in the context of the transformation of the international security system. Ukrainian formula for peace for a new world order. Materials of the international scientific and practical conference. (Lviv, May 16–17, 2024) / Compiled by: Malsky M.Z., Leshchenko L.V., Kuchyk O.S., Vovk R.V., Struchok N.M. Lviv: Faculty of International Relations of the Ivan Franko National University of Lviv, 52–60.
7. The EU can no longer rely on a “rules-based” system to protect against threats, von der Leyen said. The epoch times. 10 March 2026. URL: <https://cutt.ly/AtXv9igJ>
8. Kobzar, Y. (2026). Ukraine has set a course for a strategic break with China, — Forbes. UNIAN. March 25. URL: <https://cutt.ly/etXv9caK>
9. Shmalenko, Yu & Anisimovych-Shevchuk, O. & Matvienkiv, S. (2024). The impact of the Russian-Ukrainian war on the rethinking of the model of neutrality of Switzerland. Bulletin of the Precarpathian University. Series: Political Science, Issue 18, 361–369.

-
10. Mackenzie, Ch. (2023). The cost of neutrality: Swiss defense industry 'just losing our market' amid Ukraine conflict. *Breaking Defense*. 08 March. URL: <https://cutt.ly/itXv9Xxt>
 11. Borovyk, L. (2026). Chinese engines and Swiss chips: GUR «disassembled» the Russian drone «Prince Oleg». *Apostrophe*. April 13. URL: <https://cutt.ly/utXv3sD6>
 12. Sibiga and Irish Minister of State for European Affairs Byrne discussed increasing sanctions pressure on Russia. *Kyiv. UNN*. April 18, 2026. URL: <https://cutt.ly/PtXv3Ubw>
 13. Schwartz, D. & Chaykovskaya, V. (2024). Ukraine has concluded a «support agreement» with neutral Ireland. *DW*. September 4. URL: <https://cutt.ly/qtXv39YT>
 14. Paliy, G. (2024). Changes in the security configuration and defense policy in the Baltic countries and their support for Ukraine. Ukraine in the context of the transformation of the international security system. Ukrainian formula for peace for a new world order. Materials of the international scientific and practical conference. (Lviv, May 16-17, 2024) / Compiled by: Malsky M.Z., Leshchenko L.V., Kuchyk O.S., Vovk R.V., Struchok N.M. Lviv: Faculty of International Relations of the Ivan Franko National University of Lviv, 135-142.
 15. Atamanenko, A. & Tsvetkov, O. (2023). Changes and challenges in the system of international integration in the Arctic because of the Russian-Ukrainian war. *Acta de Historia & Politica: Saeculum. XXI* (06), 40-52. DOI: 10.26693/ahpsxxi2023.06.040
 16. «Neutrality Act» of May 1, 1937. URL: <https://cutt.ly/itXv8QYP>
 17. On technology, war and power to «reshape» the West. Palantir publishes a «manifesto» that shakes up Silicon Valley. *Ipress*. April 20, 2026. URL: <https://cutt.ly/UtXv4qfC>
 18. «The end of a beautiful fairy tale.» Canadian Prime Minister delivers historic speech about new world order in Davos. *Texty*. January 21, 2026. URL: <https://cutt.ly/jtXv4Dpg>
 19. Erdogan: The world is experiencing not only a change in the balance of power, but also a deep crisis in the direction of development. *Ukrinform*. April 17, 2026. URL: <https://cutt.ly/KtXv46oT>
 20. Slaughter, A.-M. (2026). How Middle Powers Can Create a New World Order. *NV*. April 3. URL: <https://cutt.ly/CtXv7mGv>

Lyubomyr Hubytskyy

*Doctor of sciences in History, Professor Chair of Philosophy,
Sociology and Political Science*

State University of Trade and Economics (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-8511-6461>

e-mail: lubg@ukr.net

Hanna Melnyk

Candidate of sciences (PhD) in History, Docent Chair of International Relations

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-3090-7212>

e-mail: hannamylmelnyk@gmail.com

NEUTRAL STATUS OF THE STATE: CURRENT THREATS IN THE CONDITIONS OF INTERNATIONAL TURBULENCE

Abstract

The article is devoted to the analysis and generalization of the meaning and role of the policy of neutrality of states and their societies in the search for functional means to ensure the legality and effectiveness of interstate relations against the backdrop of growing geopolitical threats. It has been demonstrated that in the context of growing distrust between international allies and partners, the executive and legislative branches of neutral countries are the main initiators of the intensification of foreign policy, providing the necessary information and management support for assessing challenges and an effective and balanced state response. It is found that in the turbulent state of international relations, the level of respect for neutral status particularly affects the ability of governments to make verified and prudent decisions. The influence of major powers on the formation of both global and regional power, which allows ensuring the stability of the social system even in the face of security challenges, is analyzed. It has been determined that the authorities of neutral states, taking into account previous experience of long-term agreements, seeking not only to ensure the effective operation of their own state institutions, contribute to increasing the efficiency of international organizations.

It is shown that the destruction of defense and contractual geoplatforms, which for decades were central sources of stability and respect for international law, has ceased to provide states with territorial and security guarantees. It is investigated that legal mechanisms regulating the scope of use of troops, territories, technologies, and financial resources have led to a complete or partial abandonment of neutral status. It is argued that prompt and relevant communication between neutral states and countries that have pledged to respect this status makes it possible to overcome the risks of escalating crises and increases the level of international respect and cohesion. Particular attention is paid to the transformation of informational and conceptual support for the process of world order transformation after the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine in order to model a viable space of freedom and justice.

Keywords: neutrality; geopolitics; threats; alliances; security; national interests; international relations.

Надійшла до редакції/ Received: 14.02.2026

Прорецензовано/ Revised: 05.03.2026

Прийнято до друку/ Accepted: 24.04.2026